

INTERVJU MED LEANDER LINDGREN, FRIGGESUND, 13/8 1970

- Jag tänkte fråga nu, när vi satt och pratade om smidet, att herr Lindgren kom ihåg när smidet var i gång i Hedvigsfors.

- När då kom i gång?

- Ja, när det var i gång. Stångjärnssmidet.

- Ja, då va under min uppväxttid då, smidde dom då, längen tid. Då gjorde dom. Hade fyra timmars skift å så vila dom fyra. Dom va tre på vart skift. Då va en som sköt köl å så en som räckte å en gjorde smältorna. Å då va - jaa ... dom körde tackjärne från Moviken dit då å smälta utav tackjärn de där järne som dom gjorde. Å dom hade köl, fulla stora kölhuse, körde dom dit köl då å då gick nästan hela tin, hela året. Så dom hålla på - då ja minns, för ja minns då gamla smeer som var gamla som geck där, som sluta i smide, å dom fick gå dagsverke då när dom sluta i smide. Så då va inte så kinkigt va dom uträtta, för dom fick sin dagpenning i alla fall. Men då va inte så högen dagpenning på den där smean då ä. Fick göra lite. En satt på verkstan då vet ja då. Täljde ut kilar av träpinnar. Å så va då en aen då som hade nå annat tocke där lättgöra då, var då.

- Kommer Ni ihåg namnet på de där smederna?

- Jaa, en heta då Berg, Bergen kalla vi han för. Annars var då Vård, Vård, men vi kalla'n för varg. Han var far åt den där Vården han som smidde då jag var i smeja. Dom hade två pöjkar. Han heta Varg han. Å när han sluta mä smide sen fick han bli brannvakt på nätterna. Å han va så usel i bena så han hölla på en timme när han gick han ifrån han bodde te han gick fram dänne mitt för herrgård, där bruka han sätta sej. Å då var inte längre än kanske var hundra meter. En timme höll han på, så usel var han i bena.

- Ja, stackars gubbe.

- Jaa. Han kunna int skilja på knäna, han skulle bara röra nerännen på bena nerom knäna, för dom satt ihop på'n. Å han gick på nätterna å va brandvakt han. Han hade en lur, en kopparlur som va så här lång. Å den blåste'n i klockan tie när han kom fram, då blåste'n en gång i han då. Sen klocka tolv då skulle han blåsa igen. Men då låg han i smeja där lame smiderna - smederna där han - låg där han å värnde sej å så gick pöjkarna på backen dom å blåste i den där lurn, så dom skulle höra på herrgård att brandvakten var i ordning. Så han fuska lite på de där vise. Så var'e en gubbe som hette Fagerström, en gammal en, smede här, å så var'e en som hette Hybben, en gammal en.

var smeder förut dä.

- Och det här labbet, det användes dä?

- Jaa, dä har dom använt. - Ja dom slängde bara hälm där, dom låg på hälmen dom, å så hade dom en gammal rök som dom bredde på se. Å om dä var'e fönstret. Men dä var e tocke här smalt fönstre i en hül, de va de ända ljus dom hade. Å dä va två bräsängar som va gjord utav bräder bara, som dom låg. Å när dom komma opp ur de där dä va dom full mä hälm på ryggen, dom hade låge inne i hälmen dä. Å dom låg på de där längen innan dom byta om, så dä va bara småstubbar. Jaa. Å dä skulle dom vila i fyra timmar, men inte vart dä för pöjka åtminstone, dom skulle hem å äta när dom sluta å pöjkarna på sömmarn, dom var ute, kanske dom låg en timme, en å'n halv. Hä var olycklig mä dä där lavven å de där. Men dä var bara de här stångjärnsmeder som vi kalla som gjorde stångjärna å smälta som låg i lavve. De andra smederna dom gick ju hem å låg hemma om nettera dom.

- Den här övre smedjan, var den riven när Ni växte upp?

- Den va riven den. Dä va bara landgångar opp på kolhuse dom kalla dä.

- Så det här var vid nedre smedjan det?

- Dä var nedre. Dä var tegeltak på de där gamla smeja dänna. Å dä tyckte vi var roligt kasta sten på de där ... tafe, men vi skulle ju inte få dä, dä va lägga dit en sten då så dä vart en springa, för dä var så nära herrgård så dom hörde de där. Joo.

Fru Lindgren

- Dä va ingen på herrgård när jag var där ä. Jag har vare ett å't härt år jag å på Hedvigsfors som piga.

- Var det ingen som bodde där då?

- Nää, var tomt dä.

Leander Lindgren

- Nå dom flytta ner där nittonhundrafyra, tror jag dä va, tre ... förvaltar Hägg flytta till Hudiksvall. Å dä vart dom flytta smederna. Dä va två som komma te Strömbacka, å vi, far min dä, för han skulle pröva på bygga masugnen i Moviken å dä skulle dom ha en smed dit. Å dä var dom fyra bröder dom dänna i den där smeja, å dä tyckte dom att dom vart för många när dom skulle arrendera smeja, så dom villa att nån skulle därifrån, å dä tyckte far dä, han var yngst han dä, han flytta hit dä å Moviken dä å vart smed där dä. Han feck utfodring då te två kor där, han behöva inte ha nån jord ändå, utan han feck hö dä te två kor dä, fri bostad dä. De va lite betalt, tjuve öre timmen. Två kronor om dan, dä var tie timmar dä. Å ja hade tretton öre timmen. Jaa.

- Och dom andra tre bröderna tog hand om smedjan i Hedvigsfors?

- Jaa, dä gjorde dom. Dom hade ju pojkar dom då som växte upp som vart smeder, vart många där ändå. Men de är väl inte nån mer av dom där smederna, Ivar. Joo de är en som var hit i fjol, en som bor uppi Sveg. Rudolfs pöjk, va heta han - Nisse. Nää - hette inte Nisse han.

- Fru Lindgren: Einar dä? Leander Lindgren: Nä han ä dö han, han va skogvaktare han. Fru Lindgren: Ja Sigge dä. Leander Lindgren: Näädä, han va på Ström han. Fru Lindgren: Ja d'ä inte nån mer dä.

Hade tri pöjkar. Leander Lindgren: Han var dit en annan, var bror mä en annan den där pöjken dä, var hit han å hälsa på mej. Fru Lindgren: Jaa, Nisse dä. Leander Lindgren: Nää, han bor i stan han. Nää, kanske dä va Nisse dä. Ja, vi säger dä då. Han var då där då. Han var e sme. - Kan Ni berätta något om deras arbete - de här bröderna Lindgren på Hedvigsfors, vad dom gjorde för något?

- Jaa, min far å en bror te han, han hette Rudolf, dom smidde för de mesta på dackrasmidde dom, dä var mycke köbning å grejer, dom smidde åt arrendatorer å bönder när dom kom dit å skulle ha smide. De va kärrhjul som skulle hängas nya bann på å dä va lite av varje dä. Men de andre dä bägge, dom var gamlare dom då, dom gjorde de grova arbeten, dom gjorde smisten å draggar å - ja, tocke där grov. Men då när de va stämpelyxer, dom gjorde tock å mytje, då feck far vara mä då å allihop å hjälptes åt mä dom då. Men dom hade ju sina pöjkar där å Rudolf å Karl-Gustaf, så dom hade dom mä så dom gjorde smistenarna då å draggar å tocke där å. Å de var tvungen vara nån som smidde åt bo-lage hånna å, dackrasmidde å.

- Hur hade dom det inrett i den där smedjan då?

- Ja dä va dålit. Dä fanns inge tak annat än tegeltake. Å dragit å uselt var de där. Å inte nå lyse, utan dom feck gå te skogen då, en utav de där släggdränga kalla de där som hjälpte i smeja, han bruka stå för han å gå te skogen å hugga tocke där torrvestubbar, ta tocke å hugga å la ihop i högar, å så körde dom hem de där då sen då ... å dä hade dom å ella mä på - ja, dä va en stake så här å så var'e ju som e gryta - där fick de ella mä de där, så vi skulle si när vi hölla på, annars såg vi ingenting heller. Dä va ju mörkt där, dä var ingelyse eller nå på den tiden där. Men den där torrven den lyste väldigt då när de tog ell i den där, så de lyste bra. Kalla de där för lyskärngen när dom ella på då. Joo. Smidde dom spik å tocke där. Faffar min, gamla faffar då, min faffar, han smidde spik han. - Jaa, dä va ingen annan än faffar å så gamlesta pojken då, dom kunna smi de där spiken, för de skulla gå fort dä. Dä va en liten hammare, han gick så här se, å då skulle dom slå på de där så fort å så skulle dom dit mä huggen å hugga av den där spiken när han var färdig. Så var då två som tog'en där i nypa i e tång å så satt dom i smihåle å så slog dom å slog huvve på'n. På den tiden gjorde dom spik. Å de där spikarna, dom begagna dom sen dom ha banna kärrhjul, satt på nytt bann. Då var dä te börra hål i de där då, börra höl då för å få en pinne på de där hjule, sen fick de spika in de där spikarna. Så banna skulle sitta kvär. Så dä var inte te köpa spik då ä, som nu ä. Men dä fanns, dä fanns ju andra spikar om man ville ha te spika nå annat.

Fru Lindgren

- Pappa var hantlangare åt ... en här när han kom te Moviken. han var från Värmland. Men han var en elakan ... gubbe. För han komma å täl om då för mäg - jag var ju inte nå gammal då jag inte utan - när dom gifts eä i ... i Karlskoga, då hade dom två tärner å maskalker sa hon. Men då var'e - ja, då säger jag jag då, som inte förstog ju som då - hade ni dä ni då? Akte dej för dä, sa ho å knyta näven. Å då sahan - hade jag akta mej för dä ja ..

Leander Lindgren

- De är nog inte nåre kvarner på kölhuse å smedjan dänne nu ä?
 - Nej, det är bara själva huset som står kvar.
 - Ja, smihuse. Ja, de är dä. Men dom kosta på bra nog dom där å reperera, för dä vart ju bättre när dom hade arrende.
 - Vad hade dom mer för maskiner där inne förutom spikhammaren då?
 - Ja, dom hade två hamrar till då, som var större som dom smidde, räckte ut järn på.
 - Gick det med vatten, eller ... ?
 - Ja, va vatten, va hjul dä, storan sumpsom gick mitt igenom smejan.

Å där var ett hjul, jag tror dä va - få si - ett, två, tre - fyra tocke där stora vatthjul som drog de där. Men dom hade ju gött om vatten. Inte förstog dom sej på te göra nå kraftstation då, behandla kraften på de där vise. Var'e e blåmaskin då, hade e hjul åt den å. Storan blåmaskin. Ja du har väl sitt kanske i Moviken, om inte dom har tåje ner'n, ja vet inte, hånne i masutrymna. Är'e inte nå blåmaskin där?
- Nej, det finns visst kvar delar utav den. O'ä fint dånne säjer dom.

Fru Lindgren

- Å helgerna då när vi ha gjort ifrån oss å var ute då å var kallt, då gick vi hopvis dit te masugen så vi skulle värma oss.

Leander Lindgren

- ... jaa.

- Vad var det mer för arbete i Hedvigsfors? Det fanns en såg också - var det inte så?

- De var ingen såg då jag var där. Dom hade såga då långt oppi, man skulle över bägge sjöarna ... uppi där hade dom såg då.

- Så det var senare den kom då, sågen?

- Jaa, sedan dä, såga byggde dom sen jag flytta dit.

- Och dom som bodde där, arbetade dom i jordbruket då, eller ... ?

- Jaa, dä va många som arbete i jordbruke. Dom hade en tjuge hästar på stallen där. Å de skulle vëra folk åt hästarna, dom skulle köra.

Å dä geck ju - dä bar sej inte, dä var för mytje. Hä var ingen inkömsst på hästarna. Inte dom tjänte fem öre på hästarna. Hä gick te jordbruke alltihop. Så dä kunna int bära sä. Å då sa - nå kanske jag sku int säga tocke hånna - då sa han då Hägg att smeerna har vare så lat så gick konkurs på bruke sa han. Dä va smederna som tjänte in pengar te bolage, dä var dä dom hade te röra sej mä, men jordbruke fick dom inte ett fem öre på. Nää. Dä geck te hästarna å folk å korna å alltihop. Men dä va fel på smederna, som var lat. Jomen. Nog arbete dom å tjänte in pengar.

- Hade dom det bra ställt dom här smederna, när dom arrenderade smedjan?

- Jaa, dä hade dom nög dä, dom klara sej nog bra tror ja. Dom hade nog lite pengar ... Ivar hade dä vet ja, för han köpte en gård dånne i Heda han, han flytta dit. Han feck ju ärva sin far. Joo, dom fick bra rätt för de där stämpelyxerna dom gjorde å tocke där grovsmide. Feck sätta priserna själva. Å dä har nog vëre göra för öss där å .. kläder å men - villa bli av mä oss. För dom hade ju pöjkarna som växa opp dom å ville ha dom lame sej ... å då så fick dom väl dä dä. Skulle leva vi å.

- Hur hade folk det annars som bodde på Hedvigsfors dä?

- Ja, du vet, dä var dålit ställt dä för dä som geck ... vi hade nitti öre på vintern när vi gick å arbete, å dä var en å tie på sömmarn. Å då fick dom arbete tölv timmar. Dä var dålit. Jaa. Dä synas på ungera i skolan å. Inte va väl vi heller ... men dä var dålit för en del, dom geta ju ha lite hjälp då av kommun för te få kläder en del innan dom kunne börja skolen då. Så här på höstarna så dom var ledig när sömmarn ... tjänte ju inge pengar.

Fru Lindgren

- Å lat å. Ja en del gamle tocke där urskogs fölck, söm.

Leander Lindgren

- Ja, men dom klara sej nog bra, för dom hade maten.

Fru Lindgren

- Ja, men Udd å tocke där ene.

Leander Lindgren

- Ja, dä var en kär som inte gjorde nå hä. Han var knekt han å då feck en e knektställe, han feck jord han dänna - ja, va fäll trädgård på de där ställe å - men inte fan klara han sej på de där, han gjorde ingenting. Å bra å snickra var han å, kunde göra allt möjligt. Han gjorde ingenting. Då var de ungarna dom fick hjälpa kommun när dom skulle börja skolan, mä kläder å allting. Ja minns ett ... han hade - han villa slå hänna då å, dom hade fäll nå getter. Då slog'en inte, utan då sålde'n hela slåttern å alltihop för femti kronor. Sen for'en te stan å köpte enhalv ankar brännvin, å så söp dom så länge de räckte. Han feck hjälp mä de där han förstås då. Så dä gjorde han. Jaa.

- Ja, man smaka väl lite grann å då på den tiden. Men dom kunna väl koka lite brännvin å. Ja minns ja, dä var en i Engemo dänne som hade. Dä var de sista brännare dä som var där, koka brännvin han. Men han åkte ju fast han å på slute.

- Hur var det med nöjeslivet i Hedvigsfors då?

- Ja, dä va ju inte nå vidare, dom hade ju inte nånting när jag var där. Dä var nån sommarkväll, dä var nå pojkar oppifrån Nuparne vi kallar, dä var en by där oppe på bruke som hette Nuparne, å dä var en som spela dragspel där. Sen geck dom fram te bruke då, hade dragspele mä sej. Å så vart kvällen då vart dä tin när pigerne på herrgårn skulle bli ledig då, då var han etter dragspele. Han hade gömt'e under en lae hänne etter vägen innan han geck fram te bruke. Då geck'en etter de där spele, så drog'en på då å komma å spela då genom bruke då. Då visste dom att dä skulle bli dans. Men då geck han te e la'a då eller nåt som var tom då för hö eller nånting då å dansa ... du vet, dä var ju torvgölv dä, inte var väl dä nå vidare. Dä var dåligt mä dansställen. Mesomar var'e allra bäst för då dansa dom på storlogen dänne då. Men nu är'en bortriven. Dä var'e ruschigt där.

- Jaså, var det midsommarfirande då?

- Jaa, dä var dä. Då reste dom en långan majstång. Ja, är ju körtare nu än den som är på Strömbacka ... å så bryggde dom då så dom fick öl å dricka då, å två sillar å tre brökaker. Fick dom på misommandan, dä dela dom ut åt folke. Ja, kanske var misommarafon, ja minns inte. Ja tror de va misommandan på Hedvigsfors. Så feck dom då etter som dom hade kärar hemma, pöjkarna fick väl nån liter dom å då. Å då bryggde dom tocke där öl å så var'e vanligt svagdricka. De öle som var i kar dä fick stå å jäsa. Å du förstår va de var starkt. Bruka få utav de där när de var slåttern då, om de var nå kvär, å fick dricka. Å dom vart full av de där. Ja, du förstår de var mycke malt i de där å, jäsning å. Å så var'e te dansa då tre kvällar då på den där stora logen. Å dom komma från alla håll dit då. Alle byar å allting. Å så skulle dom slåss å då, pojkarna. Ja jag vet dom getta stänga logen iblann för dä va tocke liv dä så dom var tvungen stänga. Getta dom gå däri-från då förstås. Min far han spela han dä jag minns på misommandansen hänna, å så var'e en tell som va här. Tre kvällar. Å då bruka dom alltid få - dom tog opp spelpengar på den tiden, dä va en som gick å ruska, om en hade nå pengar då så hade'n en näsduk knuten ... å den där kunna bli full han å ramla ikull å så kunna pengarna ramla. Dä var ... iblann när dom skulle dela ut spelpengarna ... ja dä bruka va femton kronor, de där bægge då som ha spela hela helgen. Sju kronor vår då. Dä va ingenting då. Dä vart inga pengar. Ja, fem öre

då, tie öre kanske ... Jaa.

- Har Ni hört talas om det där gamla bönhuset som skulle ha stått i Hedvigsfors?

- Bönhuse?

- Det kanske Ni minns själv?

- Bönhuse som var där? Ja nog minns jag då allti. Ja där höllde vi till när vi spela mä horn ... öva, spela. Vi kalla då för vevhuse, bönhuse var'e ja. Då står dänne ve bryggghuse där, men hä vart rive.

- Vad använde dom det till egentligen?

- Ja dom hade de där å hade bön där på julmörn, hade dom julotta där å då bruka allti förvaltar Hägg läsa. Men de var ingen ellställning så de var kallt där, då var inge ulla. Då var en gammal gubbe, en gammal sem, han heta Valström den där, har vare sme han å. Hanbruka stå för å sätta upp siffreme han på psalmverserna som dom skulle sjunga. Å han hade långt skägg, han ha aldrig raka sej han i. Skägge var så långt så de nådde ända ner så här. Hade're under västen om dagarna han, aldrig såg vi, men julmörn då fick vi si de där skägge utanpå västen. Å då ... men hä vart på slute så dom höllde till på skolan då, för då var ju kallt härmere i de där bönhuse, gick inte å vära dänne. Å så skulle vi spela mä horne dänne, för då va inte bra heller om då var för kallt när man hålla på spela mä dom, skulle va lite värmt. Då höllde vi till där då på herrgårn, eller på skolan. Sen vart vi bjuen på frukost på herrgårn då. Inte alla arbetarna - inte arbetarna. Smederna var bjuden dom å stalldrängar å tocke å rättarn å skogvaktarn å. Men inte arbetarn som slet å arbete heller. Dom skulle hålla dom för sämre då. Inte vet jag, jag var inte så gammal då jag, jag var väl en tretton år, fjorton ... Ja bruka följa mä, dom bruka säga till då på julmörren när vi blåste i körka att vi skulle gå dit. Till nientin då å äta frukost då.

- Så ni spelade på julottan då?

- Ja, vi spela på julmörren då, psalmerna.

- Vid vilka andra tillfällen uppträdde musikkåren?

- Jaa, vi var till Hassela å spela där å, hade en konsert i kyrka där å. Men där höll vi på frös ihjäl å, för dom ulla inte där heller. Var så förbannat kallt. Å då var'e en som kom å sa vi går in i sakristia var'e en som sa, för vi var fram i där framme i kore, vi skulle ju stå där vi å spela. Vi går in hänne i sakristia å ell sa han ... å vi gjorde ell här. Då rökte ju in så förbannat så då gick inte vära där heller. Blev te häv på vatten då å släcka igen då. Då var ett elände då å. Men vi fick in lite pengar ändå på de där. Feck två hästar - om vi hade tre kanske, jag minns inte - vi hade två. Hade en långsläe då som vi hade de där hornlåderne ... ja vi hade nog tre iblann. Då var långt te föra dänne ifrån Hedvigsfors å te Hassela. Körde över skogen då, förbi Furberge å över så. Men då vart vi bjuen på midda utav gästegivarn, å han vart förvaltare på Strömbacka. Va heta han, Brolin, eller va heta han? Han va gästgivare. Dit vart vi bjuen då på midda när vi spela i kyrka. Joo, här på Strömbacka, men de där var i Hassela då. Jaa.

- Hur många var ni i musikkåren?

- Ja vi va sex te börja mä å sen vart - hade vi bastrumma å så hade vi mindre trumma å. Vi vart åtta-nie stucken.

- Kommer ni ihåg några utav låtarna ni brukade spela? Vad det var för någonting?

- Ja, jag minns e marsch som vi spela, som vi lärde oss av rättarn, eller den där som bruka lära. Vi kalla en där för småpojksmarschen. För vi va väl inte gammal vi heller när vi lärde oss den. Kalla den där för

småpojksmarschen som vi lärde oss allihopa. Joo, spela väl nån pepparrotssvals som heta som vi spela, å så var'e marscher - ja ... Kronobergs-marschen å Säterjäntans sönda å tocke där spela vi å. D'å ju en finan bit. Jaa - spela va som helst vi, för vi hade ju direktör Hägg som ... Vi hade ju direktör Hägg vi som gjorde noterna åt oss, så vi fick spela etter dom då, lära oss.

- Vem var det?

- Han va bror mä Häggen, förvaltar Hägg, han, va direktör den där. Va entocken där - skrev mytje noter.

- Jaha. Så han gjorde i ordning åt er då?

- Jaa, dä gjorde'n. Om han hörde han nån som spela en låt, så kunna han gå in sen å skriva noter på låten, sätta ut en för sex horn, spela på'n sen då. Han fundera han så han vart inte riktig, han vart som tokgig nästan på slute innan han vart död. Han grubbla förmycke. Men dä va ju dä som spela före mäg å dänna på Hedvigsfors, gamlare gubbar som var där å spela mesamma de där horna kom. Där hade dom sex horn å dom kosta sexhundra kronor dom där horna. Å dä tiggde dom ihop utav fölke, å så var'om - dom var väl ute dom å spela, dom va te ... å minns ja å spela ... å då hade dom tappa bort munstycke åt basen, för dom hade inge låder åt horne än då. Dom hade dom bara i långsläa. Tappa bort munstycke, så då gick dä ju inte spela mä dä. Men då var de en gubbe som tog å svarva ett utav trä, så dom klara upp'e ändå.. Men då vi var ute så där å spela, då - feck aldrig nå pengar vi för dä. Men vi fick bättre ... hade vi dagpenningen då ... de där pengarna gick i kassa dä som dom använde, inte vet ja va dom använde dom till. Vi köpte bastrumma, köpte vi en tocken esskornett, två esskornetter å så - ja, dä var mytje. Dä var noter å, vi köpte tocke å iblann. Då skulle vi ha pengar till dä å. Ja minns ju väl vi hade - varenda trettondan då skulle dom ha dans däruppe på herrgårn, å då skulle vi vara å spela dansmusiken mä horna där då - åttondan. Å dä var ju rolit, dä var'e, å dom dansa å dom höll på. En del kunna dansa å en del inte. Ja minns dä Häggen, han höllt på dansa han mä, men han bara höppa han. Jaa - å så var'e en trettondan, då hade dom hyra dänne framme ve kyrka, dä är en som heter Svens-Olle, hyra där då så dom skulle ha trettondasbal där då. Å dä vart ju dä å. Men herregud dä komma dit knutar så in i helsicke där så då gick ju inte å vära där ... vi spela på en skyttefest hånne i Friggesund då. Dom hade skjutbana hånna på den tin. Var vi här å skulle spela på den festen. Då feck vi äta på gästgivar-gårn hånne för gamle gästgivar ... så vi var dit å åt dä. Så vi hade dä ju bra lugnt å så där. Men när vi skulle fär hem på kvällen då var vi bjuen till en som heta Forsström, en gammal mjölnare som var hånna som heta Forsström. Var gubben å bjua då å då gick vi dit på kaffe. Men då skulle vi gå ste etter hästen. Hade två hästar. Hade vi en häst som vi hade ... å så ha vi hem i nå nen över de här å så tog'en där pojken den andra, tog'en i tömen å lag dom på backen. Å så tog'en dit å skar av tömarna för'n. Å den hästen var jäklig å köra mä å han så, han villa gärna skena den där hästen. Jaa - men vi tog'en då å skar utav bindrepe då å skarva den där tömen, så vi kunna klara oss hem me de där. Men då var de andre gubbarna mena åt de där förstär'u, sått nog i nånting masamma när'e var ... bruka bråka å slåss ... å rättarn var mä å dä var en som villa styra hop mä tocka där gubbar. Dä var döm dom mena åt, men dom var inte där, dom kunna int göra oss nånting, för vi var ju int så gammal vi... skära av tömarna kunna dom göra. Jaa.

- Vilka år var det här som Ni var aktiv i musiken?

- Det var en gammal gutta som va på Hedvigsfors som vart dörvakt, å

- Jaa - dä va nog nittonhundra - få se, gick å läste nittonhundra två ja, å då ha jag börja för längesen. Dä va väl nittonhundra - artonhundra nittinie. För jag var då inte mer än nie år när jag börja lära mä. Neej, dä va jag inte.
- Och sedan var Ni med så länge Ni bodde där?
- Jaa. Men då vart'en flytta hit å dit då så vart'e slut mä dä.
- Jaså, försvann hela musiken sedan?
- Jaa, horna var nog kvar dom, men de var en gubbe som ... var hit å hade mitt horn mä så han när han va hit å så hade'n nå mer horn å å skulle visa mäg då. Villa ha reda på - va heta'n där, han bodde oppe i ... å nu är'e oppe på forngården de där horna å, hänger på vägga där. Ja du såg väl jag va på ett kort där, ja var väl inte så stor då, där ja stog på ett kort där. Var väl åtta-nie år då.
- Det fanns ju en sångförening också i Hedvigsfors, har jag hört, en sångkör? Men det kanske inte var då det?
- Då har jag inte hört tälas om.
- Det var nog senare det då.
- Men dä var ju - var ju stråkkvartett hånne å, vi hade tocken å, så jag va mä i den å.
- Jaså? Men den vill jag höra lite om.
- Å dä va - vi hade två. Vessman, byggmästarn hade ju som en för sej själv han då, han hade tre pojkar som spela å så spela ... själv å. Å dom va religiös, men dom var lame öss ändå å spela dom å. Men då vi skulle spela dansmusik - vi gjorde dä å - då tog han pojkarna å gick hem. Men då var'e godtemplarloge där då, å då bruka dom ha fest-ter där. Då bruka vi spela på festerna där, men då var vi i lag allihop å spela. Så dä var en väldig musik där. Jaa, vi hade två altfiolar å två basfiolar å så var'e första å andra fiol, så de var väldigt musik då.
- Vem var det som ledde det?
- Ja dä var rättarn våran dä, för han var ju fiolist han. Å ... va ju på sine pojkar då.
- Vilka var det mer som spelade med?
- Ja dä var min far - min far, å så var'e jag, så var'e rättarn å så var'e en som heta Emil Lindberg å så var'e en målare som heta August Hedberg, han var mä. Jaa - kommer inte ihåg ... Å så var'e Vissman då mä sine pojkar då, som dom var fyra dom å då. Men var de där altfiolerna å alltihop dä tog vägen, dä vet jag då inte. Den där fiolen jag har hånne, han köpte den far min då när han börja spela i de där. För Fridolfsson tog hem fiola han, var flere som köpte å.
- Jaha. Det är roligt att ha den kvar.
- Jaa.
- Det var mycket musikaliskt uppe i Hedvigsfors förstår jag.
- Jaa, dä var väl. Ja Ivar Lindgren han spela ju fiol han å. Spela han inte nån ... han har väl inte fiolen kvar. Ja fråga'n när jag var dit ja. Jaa ... Å så var'e Svens-Pelle var'e en som spela å. Ja. så var'e en som heta Saumelsson å, Gustaf Samuelsson var mä han å i de där fiolspelninga.
- Så det fanns en godtemplarloge i Hedvigsfors?
- Jaa ...
- Var Ni med i den där då?
- Ja jag var mä jag å ... nå nog var jag mä mer å, dä tror jag allt. Jag var mä ända till jag flytta te Moviken. När jag komma dit då kom jag i lag mä pojkarna i Moviken, men då var'e slut då.

Fru Lindgren

- Dä var en gammel gubbe som va på Hedvigsfors som vart dörrvakt, å

då skulle an tala om de där då.

Leander Lindgren

- De va flera som fråga han va han hade för grad. Ja jag vet då rakt inte sa han, men nå högt är'e då, sa han. Va gör du? sa han. Ja jag står ve döra jag, sa han, dörrvakt, sa han.
- Vad hade dom för tillställningar i den här logen då, som var trevligt?
- Ja, dom hade de där festerna ibland då, annars så fick ju inte vi veta de där va dom hade för sej för dom hade ... på kvällarna, dom hade logemöten på söndakvällarna. Så vi fick inte si va dom hade för sej, men vi klöv på en stege vi så vi såg ändå, dom hade regalen på sej då. Men sen jag vart mä inne där då, då såg jag hur'e va, va dom hade för sej. Då va nå diskussioner på kvällen ...
- Var det mycket festligheter på sommaren som ordnades här uppe?
- Nää, dä var'e inte, dä va inte nå annan än nå skyttefest, dä kunde vara tocke för dom hade insatsskjutning ve skjutbana. Å då bruka dom ha fester där då. Dom hade lemonad då å så smörgåsar å sålde tocke då. Å då kom dom från alla håll då, då va många skjutare som komma ända från Furberga som var där å sköt. Dom var väl en tie stycken dom som var mä i skyttegille dänna. Å då skulle dom gå hem när dom ha väre på den där skyttefesten, då skulle dom gå hem. Å dänne i backen uppom stallen, ni vet var stallen står, uppi backen där där var'e kär som kom springandes etter dom. Han heta Nilsson den där, å full. Han tog två gevär å slog av dom på mitten. Två stycken slog'en av. Å dom va flere stycken kärar å inte våga slå kärn i skallen mä geväre dom hade, utan dom sprang åt alla håll, tokingarna. Jaa - men han fick ju betala den där, han feck åka in för'e å. Men dä bruka vara auktioner ibland å, då var'e rolit. Då var mycke bråk då.

Fru Lindgren

- En som dom sköt bena av å på en auktion.

Leander Lingren

- Dä va två. Sköt en i lårbene å en i fotleden.
- Var det mycket auktioner?
- Jaa, dä var - inte tog dom ni vidare högepriser då på auktoner.
- Hur var det med affärer i Hedvigsfors då? Jag förstår att det fanns både Fridolfssons och så en handelsförening.
- Jaa, dä va senare dä, sen ja komma ... dä va bara en då jag var där, dä va Fridolfsson. Å där handla dom alla som var. Dom komma från alla håll, ifrån Nuparne å Alsjö å Storåsen å Furuberg. Alle Furubergare var där å handla. Jaa, Dala å byerne å. Så han gjorde bra affärer han, dä gjorde'n.

Fru Lindgren

- Han va rik han. Å mycke skogar. Sitter nog i än.

Leander Lindgren

- Å var'e nån som vart skyldig mycke då om han hade, så tog han kor å hästar. Kunde gå sta å gå å ta en ko då om dom var skyldi nå hundra, bara tog en ko då i ställe. Kunde ta två å. Hade dom två hästar tog'en en om dom va skyldi, inte va dä frågan om dä, inte hade han nå ... bära han fick sitt han så.
- Ni sade att dom fick skriva upp där hos honom?
- Njaa - dom vart ju skyldig, dom skrev räkning på våren då vart dom skyldig.

- Så dom betalade aldrig under året?
- Nää - ja, kunna väl ta ut nå pengar så dom hade åtminstone hand-
pengar, du vet va skulle dom ... för te stan iblann å gupparne, dom
skulle väl ha nå stärkt. Geta dom ha få lite pengar då. Ja vet hännan
på Hedvigsfors när de va årsräkning dänna, dom gruva sä för te gå ...

- Tänk att dä går inte spela.
- Jo, jag tycker det var fint.
- Blonn-Olle då? Blonn-Olles polska. Den har ja lärt mej på radion. Den går bra å spela. - Ja, den går lika dålit den. (Spelar "Blonn-Olles polska".)
- Nää, dä går int spela. Dä går ingenting. Ska ta en här sista ja gjorde. Får ja se om den går.
- Vad heter den här då?
- Ja, jag vet inte ja.
- Har den inte fått något namn?
- Joodå, men ja minns inte va jag sa. - Minne från Oxåsen. Ja, tänk att ja tror inte att jag klarar av'e. Nää, ja håller på för lite. (Spelar "Minne från Oxåsen".)

INTERVJU MED LEANDER LINDGREN, FRIGGESUND, 13/8 1970

- Jag tänkte fråga nu, när vi satt och pratade om smidet, att herr Lindgren kom ihåg när smidet var i gång i Hedvigsfors.
- När dä kom i gång?
- Ja, när det var i gång. Stångjärnssmidet.
- Ja, dä va under min uppväxttid dä, smidde dom dä, längen tid. Dä gjorde dom. Hade fyra timmars skift å så vila dom fyra. Dom va tre på vart skift. Dä va en som sköt köl å så en som räckte å en gjorde smältorna. Å dä va - jaa ... dom körde tackjärne från Moviken dit då å smälta utav tackjärn de där järne som dom gjorde. Å dom hade köl, fulla stora kölhuse, körde dom dit köl då å dä gick nästan hela tin, hela året. Så dom hålla på - dä ja minns, för ja minns då gamla smeer som var gamla som geck där, som sluta i smide, å dom fick gå dagsverke då när dom sluta i smide. Så dä va inte så kinkigt va dom uträtta, för dom fick sin dagpenning i alla fall. Men dä va inte sö högen dagpenning på den där smean då ä. Fick göra lite. En satt på verkstan dä vet ja då. Täljde ut kilar av träpinnar. Å så va dä en aen då som hade nå annat tocke där lättgöra då, var dä.
- Kommer Ni ihåg namnet på de där smederna?
- Jaa, en heta då Berg, Bergen kalla vi han för. Annars var dä Vård, Vård, men vi kalla'n för varg. Han var far åt den där Vården han som smidde då jag var i smeja. Dom hade två pöjkar. Han heta Varg han. Å när han sluta mä smide sen fick han bli brannvakt på nätterna. Å han va så usel i bena så han hölla på en timme när han gick han ifrån han bodde te han gick fram dänne mitt för herrgård, där bruka han sätta sej. Å dä var inte längre än kanske var hundra meter. En timme höll han på, så usel var han i bena.
- Ja, stackars gubbe.
- Jaa. Han kunna int skilja på knäna, han skulle bara röra nerännan på bena nerom knäna, för dom satt ihop på'n. Å han gick på nätterna å va brandvakt han. Han hade en lur, en kopparlur som va så här lång. Å den blåste'n i klockan tie när han kom fram, då blåste'n en gång i han då. Sen klocka tolv då skulle han blåsa igen. Men då låg han i smeja där lame smiderna - smederna där han - låg där han å värnde sej å så gick pöjkarna på backen dom å blåste i den där lurn, så dom skulle höra på herrgård att brandvakten var i ordning. Så han fuska lite på de där vise. Så var'e en gubbe som hette Fagerström, en gammal en, smede här, å så var'e en som hette Hybben, en gammal en.